

Izhaja vsak
mesec na
2 polah in
velja za vse
leto 4 gl.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Uredništvo
in upravníštvo
nahajata se v
Frančiskan-
skih ulicah,
št. 16.

O veljavnosti pogodbe, s katero se je zaradi razžaljenja časti zatoženi zavezal plačati za uboge gotov znesek, ako odstopi tožnik od svoje kazenske tožbe.

Sledeči, za juristične krogé interesantni slučaj obravnaval se je nedavno pri neki okrajni sodnji na Kranjskem :

Beležniški koncipijent Z. je uložil pri dotični sodnji proti D—u tožbo zaradi prestopka razžaljenja časti po §. 496 kaz. zak. in dan za glavno obravnavo je bil razpisan na 17. novembra 1881. D., kateri se šteje med veljake in bogataše, je bil zavoľjo imenovanega prestopka že večkrat kaznovan in zadnjikrat leta 1879. tudi v zapor obsojen. Vedoč torej, da ga čaka, ako bode obsojen, kazen zopora, trudil se je po svojih prijateljih pregovoriti Z—a, da odstopi od svoje kazenske tožbe. Posredovanje je imelo uspeh in 13. novembra 1881. je D. prosil Z—a v pričo nekaj prijateljev zaradi razžaljenja odpušćanja in je obljubil v 8 dnevih plačati 50 gold. za uboge na roke župana L—a, ako Z. odstopi od svoje tožbe. Z. je bil s tem zadovoljen in je na dan obravnave izostal, vsled česar je bilo potem daljno kazensko postopanje zoper D—a zaradi prestopka §. 496. kaz. zak. v zmislu §. 46. kaz. pravnega reda ustavljeno.

D., kateri se je med tem dal poučiti, da Z. kazenske pravde zoper njega ne more ponoviti, se je pozneje branil plačati obljubljenih 50 gold. in po brezuspešnem opominovanju uložila sta L. in Z., prvi kot zastopnik ubožnih, drugi kot prostovoljni namestnik (Vertretungsleister) sub pr. 23. decembra 1881, št. 10533, bagatelno tožbo proti D—u za plačilo 50 gld., katera se je opirala na prej imenovano obljubo.

D. je pri obravnavi sicer dejansko vse priznal, in samo ugovarjal, da je on le pogojno obljubil plačati 50 gld. in da ima

tožnik Z., ako on v 8 dnevih ne plača, le pravico kazensko pravdo zoper njega ponoviti, ne pa terjati, da mora on plačati obljubljenih 50 gld.

Tožnikov prostovoljni namestnik Z. je pri obravnavi trdil, da je obljubo toženega, da hoče plačati za uboge 50 gold., ako odstopi on od kazenske tožbe, sprejel in od tožbe tudi v resnici odstopil, in da je le mimogrede še opomnil, da si pridrži tudi pravico, ponoviti kazensko pravdo, ako bi D. obljubljenih 50 gld. ne plačal v 8 dnevih, da pa s tem nikdar ni mislil, ne hotel oprostiti D—a njegove obljube.

Bagatelni sodnik je sklenil zaslišati priče, na katere sta se sklicevala tožnika.

Priča J. je potrdila, da si je bil Z. za odstop od kazenske pravde pogodil plačilo 50 gld. za uboge in da je D. obljubil ta znesek plačati v 8 dnevih.

Priča T. je povedala, da je D, od začetka hotel imeti obrok za plačilo do novega leta, da je pa na zadnje obljubil plačilo v 9 dnevih. Temu pa da je tožnik potem še dostavil, da bode ponovil kazensko pravdo, ako bi se D. v 8 dnevih s pobotnico njemu ne izkazal, da je plačal obljubljenih 50 gld.

Ravno tako govorili sta tudi priči Z. in S.

Po končani obravnavi je c. kr. okrajni, kot bagatelni sodnik sklenil sodbo, s katero se je tožba odbila iz sledečih

razlogov:

„Tožnika trdita, da se je toženi za to, da Z. odstopi od svoje proti njemu uložene tožbe zaradi razžaljenja časti, zavezal plačati za uboge v B. na roko župana 50 gld. (§§. 1173, 861, 864, 921.)

Toženi tega ne taji in le trdi, da je bilo pogojeno, da ako bi on do 22. novembra 1881 obljubljenih 50 gold. ne hotel plačati, naj tožnik svobodno prosi za ponovitev kazenske pravde.

Tudi tožnik Z. je priznal, da si je pridržal pravico, ponoviti kazensko pravdo, ako D. ne bode plačal; pravi pa, da ta pogoj toženemu, kateri se je zavezal obljubljenih 50 gold. na vsak način

plačati, ne more služiti, in da njemu nikakor ni bilo dano na izbiro, ali plačati 50 gold., ali pa pustiti, da se ponovi kazenska pravda.

Ako se pa preudari, da so priče T. Z. in S. potrdile, da si je bil tožnik Z. izgovoril plačilo 50 gold. in da je temu pristavil, da ima sicer pravico ponoviti kazensko pravdo, čemur je toženi molče pritrdil, da torej ni bilo naravnost zmenjeno, da ima toženi D. na vsak način plačati tistih 50 gold. in da sme sicer Z., ako bi ne plačal, tožiti ga na poti civilne pravde za plačilo; ako se dalje premisli, da je „alternativa“, da D. ali plača, ali pa pusti ponoviti kazensko pravdo, s pogodbo samo dana, ker je bilo zmenjeno, da se plača še le v 8 dnevih, ne pa takoj; — ako se slednjič preudari, da je tudi župan L. pozval v pismu od 22. decembra 1881. D— a za plačilo in mu zagrozil, da se bode sicer proti njemu ponovila kazenska pravda — je pravica toženega da ali plača obljubljenih 50 gold. ali pa pusti ponoviti kazensko pravdo, pravno utemeljena in v zakonu opravičeno, da se je tožba odbila (§§. 897, 901 oziroma 696, 699. občn. drž. zak.)“

Proti ti razsodbi uložila sta tožnika pritožbo ničnosti, katero sta opirala na §. 78. št. 7 bag. zak. meneč, da bagatelni sodnik s tem, ker je tožbo odbil, ni sodil v glavni stvari po predlogu jedne stranke. Pa tudi stvarno se v ti pritožbi dokazuje, da razlogi sodbe v zakonu niso utemeljeni, da namen strank ni bil, D—u pustiti na izbiro, ali hoče plačati obljubljenih 50 gold., ali pa pustiti, da se ponovi kazenska pravda, da se ta „alternativa“ ni mogla staviti, ker je nemogoča in ker se kazenska pravda ni mogla več ponoviti.

Pritožba ni imela nobenega uspeha, kakor je to lahko vedel vsakdo naprej, kdor pozna postavo od 27. aprila 1873, št. 66. d. z., ker nadsodnija ni videla nobenega ničevnostnega uzroka, kakor jih našteva §. 78. zgoraj imenovane postave, kajti v tem, da je bila tožba odbita, ne tiči noben ničevosten uzrok §. 78. št. 7 imenovane postave, meritorične pritožbe proti bagatelni razsodbi pa postava ne pozna. Vrhu tega bila je pritožba tudi prepozno uložena.

Priobčeni slučaj sili me, de izrečem o tej stvari svoje neodločilno mnenje.

Vsakdo si bode mislil, da se je med vsemi zadetimi osobami izkazal D. čeravno ne značajnega, vendar pa eminentno prebrisanega; kajti kakor hitro se je dal poučiti, da Z. kazenske pravde ne more več ponoviti, znal se je s svojim zvitim odgovorom tudi plačilu obljubljenih 50 gold. odtegniti in prost je bil torej kazni in plačila. Da se tako ravnanje s pravnimi nazori ne strinja, čutil in sodil bode vsak prava neučeni človek, in namen moj je tudi s pravnega stališča preiskati, ali se ta slučaj strinja z obstoječimi zakoni.

D. je bil zavoljo razžaljenja časti zatožen in kakor so kazale vse okoliščine, bil bi on tudi obsojen in sicer zaradi večkratnih prejšnjih obsodeb zavoljo jednakega prestopka v zapor, ker bi se kazenski sodnik nikakor ne bil mogel poslužiti pravice, katero mu daje §. 261. kaz. zak., da sme, ako so olajševalne okoliščine tako znamenite, kazen zapora spremeniti v denarno kazen. Umevno je, da bi mu bila taka kazen kakor veljaku in bogatašu zelo nevšečna in vidi se torej, da je on bil tista stranka, katera se je začela pogajati in katera je imela jedini in glavni namen, da se pogodba sklene veljavno in da ostane tudi v moči.

Pogodba pa se sklene po §. 861. obč. d. z. na ta način, če kdo obljubi drugemu oddati svojo pravico, to je, mu kaj dovoliti, kaj dati, zanj kaj storiti, ali pa zaradi njega kaj opustiti, in če oni drugi sprejme dano mu obljubo. Ta obljuba je tudi lahko pogojna, to je: veljava njena je odvisna od kake okoliščine, katera se ima ali izpolniti, ali pa izostati.

V našem slučaju je torej D. storil obljubo, da plača ubogim 50 gold., toda le pod tem pogojem, ako Z. odstopi od svoje kazenske pravde zoper njega. Z. je sprejel to obljubo in stavljeni mu pogoj izpolnil s tem, da je na dan kazenske obravnave izostal in da je bilo vsled tega daljno kazensko postopanje proti D—u zaradi prestopka razžaljenja časti ustavljeno v zmislu §. 46. kaz. pravnega reda.

S tem je stopila domenjena pogodba v popolno moč in veljavo in D. bil bi torej moral svojo obljubo izpolniti in obljubljenih 50 gold. plačati.

Ali je pa bila ta pogodba sploh veljavna? — Zmožnost osob, sklepati pogodbe, je očitna; tudi privoljenje je bilo od jedne,

kakor od druge strani prosto, resno, določno ter razumljivo in ravno tako je bila izpolnitev obljube mogoča. Da je bila torej ta pogodba veljavna, se glede na §§, 865, 869 in 878. obč. d. z. ne da tajiti in vpraša se samo, če tej veljavnosti ne nasprotuje §. 881. obč. d. z. Ker je imel obljubljeni znesek značaj denarne kazni, katera ima postavno že sama ob sebi pripasti ubogim, in ker je pozneje župan L. kakor zastopnik ubogih s tem, da je terjal plačilo, sam v imenu ubogih sprejel s prva samo Z—u dano obljubo, ne more se obljuba D—a, da hoče plačati ubogim 50 gold., po §. 881. odč. d. z. razdirati, ne prištevati neveljavnim in D. sam pri obravnavi tega ni ugovarjal.

Pač pa je on ugovarjal in bagatelni sodnik dal je njegovemu ugovoru prav, da je imel pravico volitve, ali plačati obljubljenih 50 gold., ali pa pustiti, da Z. ponovi kazenske pravdo. Da to ni bilo naravnost zmenjeno, je obravnava dokazala in bagatelni sodnik sam pravi v svojih razlogih, da je Z. dani in sprejeti obljubi še sam dostavil, da ima pravico ponoviti kazensko pravdo, ako D. ne plača 50 gold., čemur je D. molče pritrdil. Iz tega se sklepa, da sta stranki imeli le namen, D—u pustiti na izbiro, jedno ali drugo storiti, da pa ni bil njih namen, da mora D. svojo obljubo na vsak način izpolniti. Tudi se trdi v razlogih, da sledi ta volilna pravica za D—a že iz pogodbe same, ker se je on še le v 8 dneh, in ne takoj zavezal plačati 50 gold.

Da pa stranki pri sklepu pogodbe tega namena nista imeli in tudi imeti nista mogli, sledi po mojem mnenju ravno iz uzroka in bistva sklenjene pogodbe.

Ako je namreč resnica, in to je gotovo, da se je D. hotel protečega mu zapora rešiti, potem je bil in moral biti pri pogajanju njegov jedini namen, skleniti pogodbo tako, da ostane veljavna in da se kazensko postopanje proti njemu ustavi za vselej, da ga torej Z. na tem potu ne more več preganjati. Kaj bi mu bilo sicer pomagalo, ako se po njegovi trditvi čez 8 dni kazenska pravda lahko ponovi? Na ta slučaj on takrat, ko je storil obljubo, še mislil ni in tak dogovor, ko bi bil tudi naravnost zmenjen, česar pa D. sam ne trdi, nasprotoval bi namenu pogodbe, pogodba pa bi ne imela nobene veljave in bi si nasprotovala. Po §. 914. obč. d. z. se mora dvom-

ljiva pogodba tako razlagati, da nima v sebi nobenega nasprotja in da ostane veljavna.

Da stranki pri sklepu pogodbe nista mogli imeti namena, toženemu D—u dati na izbiro, ali hoče plačati, ali pa pustiti, da se ponovi kazenska pravda, sledi dalje brez dvombe tudi iz tega, da §. 352. zadnji odstavek kaz. pravdn. reda privatnemu tožniku, kateri je odstopil od tožbe, naravnost odreka pravico, ponoviti kazensko pravdo. Ker sta stranki 13. novembra 1881, to je 4 dni pred določeno kazensko obravnavo, sklenili dotično pogodbo, morali sta vedeti in v povabilu tožnikovem je stalo to še posebno zapisano, da bode 17. novembra 1881, torej pred stavljenim plačilnim obrokom po §. 46. kaz. pravdn. reda ustavljeno daljno kazensko postopanje, ako tožnik ne pride k obravnavi, kar se je potem tudi zgodilo. Ob času, ko je stavljeni plačilni obrok iztekel, bilo je torej nemogoče ponoviti kazensko pravdo. Ako bi bil tožnik Z. imel namen dati toženemu D—u na izbiro, ali hoče plačati obljubljenih 50 gold., ali pa pustiti, da on ponovi kazensko pravdo, bil bi se že naprej odpovedal vsaki pravici iz te obe stranki vezalne pogodbe, bil bi D—a oprostil kazni in plačila, vendar pa bi bil dolžan na svoji strani pogodbo izpolniti, kar je tudi storil. — Tacega pomena pogodba ni imela in imeti ni mogla, ker bi bila že s početka brez veljave in ker bi D—a pravno v nobenem oziru ne vezala. To nasprotuje bistvu in namenu obojestransko-vezalne pogodbe, in po sami „interpretaciji“ se strankam tak namen ne more nikakor pripisovati, katerega po zdravi pameti pri sklepu pogodbe niso imele in tudi imeti niso mogle.

Ako se postavimo na stališče razlogov bagatelnega sodnika, stopimo torej v flagrantno nasprotje s pojmom o pravnem pomenu in bistvu obojestransko-vezalne pogodbe; kajti da imamo v našem slučaju s tako pogodbo opraviti, ne bode tajil nikdo. Po §. 921. obč. d. z. se pri takih pogodbah plača reč ali z rečjo, ali z dejanjem, kamor se prišteva tudi opušcanje itd. — D. je obljubil plačati 50 gold. Zakaj? Za to, da je Z. odstopil od svoje kazenske tožbe zoper njega, da je torej opustil to, kar bi bil sicer lahko storil. Vsaka stranka se je zavezala tedaj nekaj storiti oziroma opustiti. Z. je izpolnil od svoje strani pogodbo; D. pa svoje obljube noče držati in Z. ga zdaj ne more tožiti ne za izpolnitev, ne dobiti svoje prejšnje pravice

nazaj, kateri se je odpovedal ravno zato, da plača D., kar je obljubil.

Moje mnenje v tem slučaju je torej to, da je dana obljuba D—a vezala, da jo je bil dolžan izpolniti in da se je moglo plačilo tudi na poti civilne pravde terjati; da pa ugovor D—a, da ima na izbiro, ali plačati, ali pa pustiti, da se kazenska pravda ponovi, nima v zakonu nobene podpore in da se na tak zvijačen, dani obljubi nasprotovalen izgovor ni imel jemati ozir.

Pri tej priliki izrečem tudi, da se zlagam popolnoma z mnenjem, katerega je izrekel pisatelj „pravnih reform“ v št. 12. lanskega „Pravnika“, da je, na principu ustne obravnave osnovani zakon od 27. aprila 1873, št. 66. d. z. v tem oziru pomanjkljiv, ker ne dopusti nobene meritorične pritožbe proti bagatelnim razsodbam. V kazenskem pravdnem redu od 23. maja 1873, št. 119. d. z. je med uzroke ničnosti v §. 281. št. 10 vzeta vsaj določba, da se sodba more spremeniti, ako se je podvrglo dejanje po krivem razlaganju zakonu, po katerem se ne da soditi. Po tej določbi je mogoče v kazenskih pravnih popraviti vsako tako krivično, nepostavno sodbo, kakor jih je najvišje sodišče že veliko popravilo in in kakor je tudi v zadnji številki prinesel „Pravnik“ jeden tak slučaj.

Jednak ničevnostni uzrok bil bi se torej moral vzeti tudi med one, katere naštevati §. 78. bag. zak., ker sicer ni mogoče ovreči bagatelne razsodbe, če je stvarno še tako neopravičena in zakonu nasprotujoča.

Dr. K.

Pravda za bleško jezero.

III. *)

Najvišji sodni dvor je v pravni zadevi e. kr. finančne prokuratora za Kranjsko, kot zastopnice erara proti gospodu Viktorju Ruardu iz Bleda, zastopanem po odvetniku I. Brolichu, zavoljo pripoznanja bleškega jezera za javno blago in dovoljenja, da se

*) Št. 8. „Slov. Pravnika“ iz leta 1881.